

УДК 378.016:54:378.147-054.6

**ЩОДО ВВЕДЕННЯ НОВИХ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ
І ГРАМАТИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ
НА ЗАНЯТТЯХ З ХІМІЇ В ГРУПАХ ІНОЗЕМНИХ
СТУДЕНТІВ ПІДГОТОВЧОГО ФАКУЛЬТЕТУ
НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ (ВСТУП У ДИСЦИПЛІНУ)**

*Андрєєва С.В., канд. фарм. наук,
Кулик О.П., канд. фіз.-мат. наук (Харків)*

У статті розглянуті питання обґрунтування раціональної структури аудиторних занять з хімії в групах іноземних студентів підготовчих факультетів з урахуванням особливостей вступного курсу (вступ у дисципліну).

Ключові слова: план, заняття, хімія, іноземні студенти.

Андреева С.В., Кулик А.П. О введении новых лексических единиц и грамматических конструкций на занятиях по химии в группах иностранных студентов подготовительного факультета на начальном этапе (введение в дисциплину). В статье рассмотрены вопросы обоснования рациональной структуры аудиторных занятий по химии в группах иностранных студентов подготовительных факультетов с учетом особенностей вводного курса (введение в дисциплину).

Ключевые слова: план, занятие, химия, иностранные студенты.

Andreyeva S.V., Kulyk O.P. About Introducing New Vocabulary and Grammar Structures in the Classes of Chemistry at the Initial Stage in the Groups of Foreign Students at the Preparatory Department (Introduction to the Discipline). The issues about grounding a rational structure of the lessons of Chemistry in the groups of foreign students at the preparatory department taking into account an introductory course (introduction to the discipline) have been presented in the article.

Key words: plan, lesson, chemistry, foreign students.

Метою даної роботи є узагальнення практичної роботи викладачів підготовчого факультету з предмету “Хімія” та опис основних прийомів роботи з введення нового лексично-граматичного матеріалу.

Актуальність теми обумовлена завданням кожного підготовчого факультету для іноземних громадян організувати ефективний процес навчання, який би забезпечував високу якість освітніх послуг та дозволяв реалізовувати сучасні концепції викладання. Для втілення цього комплексного завдання важливе значення має методично правильне та обґрунтоване введення нових лексичних одиниць і граматичних конструкцій з хімії, особливо на початковому етапі навчання (вступ у дисципліну).

Аналіз існуючих робіт [1; 2; 3] засвідчує, що навчання іноземних мов при всьому різноманітті форм організації навчального процесу здійснюється головним чином в межах аудиторного заняття. Практичне заняття є емпіричною базою для перевірки та оцінки якості навчання студентів, ефективності засобів навчання та професійної майстерності викладача. Крім цього, на аудиторному занятті вдосконалюється практика навчання і виховання, уточнюються та модифікуються методичні концепції, окремі прийоми, педагогічні та психологічні моделі [1: 25].

З метою підвищення ефективності процесу навчання іноземних громадян нами обґрунтовано та апробовано раціональну структуру введення нової лексики і граматичних конструкцій з хімії в групах іноземних громадян підготовчих факультетів з урахуванням особливостей початкового етапу (вступу у дисципліну).

Тема та мета зазначених занять з хімії відповідають вимогам програми з хімії для іноземних студентів підготовчих факультетів, а також графіку навчального процесу. Наприклад, метою заняття *“Химическая формула. Валентность”* є оволодіння студентами новим лексичним матеріалом (*“химическая формула, валентность, индекс, коэффициент, качественный и количественный состав”*), моделями та конструкціями наукового стилю мовлення. Крім цього, заняття з хімії повинні допомогти іноземним громадянам активувати у новому для них мовному середовищі, а також систематизувати, поглибити й розширити отримані раніше на батьківщині базові знання з хімії (наприклад, згадане заняття – *“визначати валентності елементів у сполуках, читати формули речовин і писати хімічні формули сполук за валентністю”*).

Для створення мотиваційної зацікавленості викладач пояснює необхідність вивчення даної теми та її важливість для подальшого

навчання у ВНЗ. Доцільно також зупинитися на зв'язках цієї теми з хімії з основними базовими знаннями, отриманими студентами при вивченні інших дисциплін (російської мови, фізики, біології та ін.).

Етап заняття з контролю виконання домашнього завдання, з'ясування початкового рівня знань студентів та його корекції містить навчальний матеріал для формування навичок в цих видах мовленнєвої діяльності.

Виконані студентами *домашні завдання перевіряються* на початку заняття і коментуються викладачем. Викладач аналізує труднощі, що виникли при виконанні домашнього завдання, класифікує та узагальнює типові помилки, вказує на їх причини, пропонує ефективні підходи щодо їх усунення та долучає аудиторію до їх виправлення. Викладач може запропонувати студентам відповідні коректувальні вправи.

Контроль початкового рівня знань студентів на заняттях проводиться на основі домашнього завдання, тобто – контрольних питань і завдань, наданих у посібнику. На занятті використовується навчальний посібник [2: 63-66], що містить конкретні матеріали до кожної окремої теми, адаптовані згідно зі ступенем володіння російською мовою при її поетапному вивченні та з урахуванням міжпредметної координації.

Корекція недостатнього рівня знань студентів здійснюється викладачем у процесі повторення матеріалу попереднього заняття в залежності від помилок у відповідях студентів. У контролі початкового рівня доцільно поєднувати різні форми та раціонально розподіляти час між фронтальним, груповим та індивідуальним опитуванням.

Для *презентації нового навчального матеріалу* доцільно використовувати різні засоби: матеріал посібника, дошку, мультимедіа, інші види наочності.

Введення нового лексичного матеріалу (наприклад, “*химическая формула, валентность, индекс, коэффициент, соединение, замещение, качественный и количественный состав*”) супроводжується вказівками щодо сфери його використання, нормами словосполучення, стилістичними обмеженнями. Терміни записуються на дошці, звертається увага на правильність їх написання і вимови.

Для засвоєння нового лексичного матеріалу та граматичних конструкцій (наприклад, “*что (?) показывает что (?)*”) студенти

спільно з викладачем читають відповідні речення (наприклад, “*Индекс показывает число атомов данного элемента. Коэффициент показывает число молекул или число отдельных атомов.*”). Нові слова та формулювання студенти спочатку читають з викладачем, а потім кожен індивідуально.

Обґрунтовано [3: 16], що час заняття розподілений раціонально, якщо мовлення викладача займає менш ніж 30% від усього часу заняття. У зв’язку з цим, новий навчальний матеріал вводиться нами в комунікативній формі у вигляді тематичних і ситуативних текстів шляхом імітації в аудиторії умов реальної комунікації.

У читанні навчального тексту задіяні усі студенти групи. При читанні викладач виправляє неправильну вимову слів, нагадує студентам новий лексичний і граматичний матеріал. На даному етапі заняття обов’язкова наявність контролю **первинного розуміння** нового матеріалу. Для цього використовуються контрольні та коректувальні завдання, що дозволяють визначити рівень розуміння нового матеріалу. Після читання тексту студенти відповідають (усно, а потім письмово) на післятекстові запитання (наприклад, “*что такое химическая формула, что показывает индекс, что показывает количественный состав вещества, что такое валентность*” та ін.). Відповіді студентів корегуються викладачем та іншими студентами групи.

Етап заняття, на якому студенти виконують тренувальні завдання, надає можливість контролювати засвоєння нового навчального матеріалу, забезпечує використання матеріалу в мовних, комунікативних та специфічних хімічних вправах. Ефективність засвоєння нового матеріалу підвищується, якщо ці завдання різноманітні за видами та формами комунікативної діяльності. У зв’язку з цим, нами пропонуються **тренувальні** вправи, різноманітні за формами навчальної роботи і **контролю засвоєння** (фронтальний, груповий, індивідуальний). При відборі конкретних завдань ураховується різний рівень підготовки та різна швидкість засвоєння студентами нового матеріалу, а також фактор особистої зацікавленості студентів. Викладач забезпечує природній перехід від мовних завдань до специфічно-хімічних, а також від специфічно-хімічних до комунікативних. Наприклад, на даному етапі заняття “*Химическая формула. Валентность*” викладач спільно зі студентами виконують

вправи: “Приведите примеры химических элементов с постоянной валентностью, с переменной валентностью, определите валентность элементов в соединениях (P_2O_5 , H_2SO_4), напишите формулы соединений по их валентности (Al_xO_y , Ca_xH_y)”. При такому розборі нового навчального матеріалу виділяються основні правила, здійснюються необхідні узагальнення та одночасно перевіряється рівень розуміння та засвоєння матеріалу.

Враховуючи, що знання не можуть бути отримані тільки при читанні або прослуховуванні інформації, і новий навчальний матеріал закріплюється у пам’яті, тільки якщо він активно інтерпретований і застосовується у великій кількості ситуативних завдань, особливу увагу нами приділено індивідуальній самостійній роботі студентів в аудиторії.

Під час виконання самостійної роботи викладач надає допомогу у виконанні завдань студентам, які відстають, показує, як правильно виконувати ті чи інші вправи, проводить індивідуальні роз’яснення з найбільш важливих **теоретичних** питань заняття, а також здійснює постійний поточний контроль засвоєння матеріалу студентами. Цей контроль доброзичливий, коректний, ненав’язливий. Використовуються також елементи самоконтролю студентами виконаних завдань та приділяється увага правильному і акуратному веденню зошитів.

На етапі заняття з підсумковим контролем засвоєння матеріалу (письмовим і усним) студенти, виконуючи завдання, показують результати своєї роботи викладачу. Виявляючи невірно виконані або невиконані завдання, викладач після відповідних роз’яснень пропонує студентам додаткові аналогічні вправи. Паралельно викладач спілкується зі студентами за основними **практичними** питаннями теми (ставить одне-два запитання, наприклад, “что обозначает этот символ (t), какое русское название имеет этот химический элемент (Na)” і т. ін.). Матеріал заняття вважається засвоєним, якщо студенти вміють його застосовувати у мовленнєвій та комунікативній діяльності.

На етапі заняття з корекції та обговорення результатів підсумкового контролю з метою активації нового лексичного та граматичного матеріалу студенти разом з викладачем повторюють основні **теоретичні** поняття і хімічні терміни, вивчені на занятті (наприклад, “химическая формула, валентность, индекс,

коэффициент, качественный и количественный состав вещества”). Викладач аналізує теоретичну підготовку і самостійну роботу студентів, відзначає кращих студентів, виставляє оцінки.

На етапі формулювання завдання до наступного заняття викладач з'ясовує ступінь розуміння його студентами і дає рекомендації щодо його виконання.

На завершення викладач підводить підсумки проведеного заняття, з'ясовує, чи залишилося щось незрозумілим для студентів. Сам процес формулювання студентами запитань дозволяє викладачу з'ясувати, наскільки глибоко вони засвоїли матеріал даного заняття.

Таким чином, запропонована структура введення нової лексики і граматичних конструкцій з хімії може надати практичну допомогу викладачам підготовчих факультетів для іноземних громадян. Зокрема, використання викладачами хімії підготовчих факультетів цих методичних рекомендацій дозволить уникнути недоліків, що найбільш часто зустрічаються у методиці проведення занять: недостатня експлікація цільових настанов заняття і мотивації студентів; одноманітність форм презентації нового навчального матеріалу; недостатня комунікативна спрямованість заняття; недостатній рівень підсумкового контролю; методично невиправданий розподіл часу між мовленнєвою діяльністю викладача і студентів, а також між презентацією навчального матеріалу та його активацією в усіх видах мовленнєвої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сурыгин А.И. Педагогическое проектирование системы предвузовской подготовки иностранных студентов / А.И. Сурыгин – СПб : Златоуст, 2008. – 128 с.
2. Введение в дисциплины: математика, информатика, химия, черчение, биология, физика : учеб. пособие для иностр. студ. подгот. факультетов / под ред. А.П. Кулика. – Х. : ХНАДУ, 2011. – 168 с.
3. Гладких И.А. Русский язык как иностранный. Научный стиль речи (Технический профиль). Элементарный курс / Гладких И.А., Стародуб В.В., Чуваева К.М. ; под ред. В.В. Стародуб – СПб : Нестор, 2009. – 106 с.